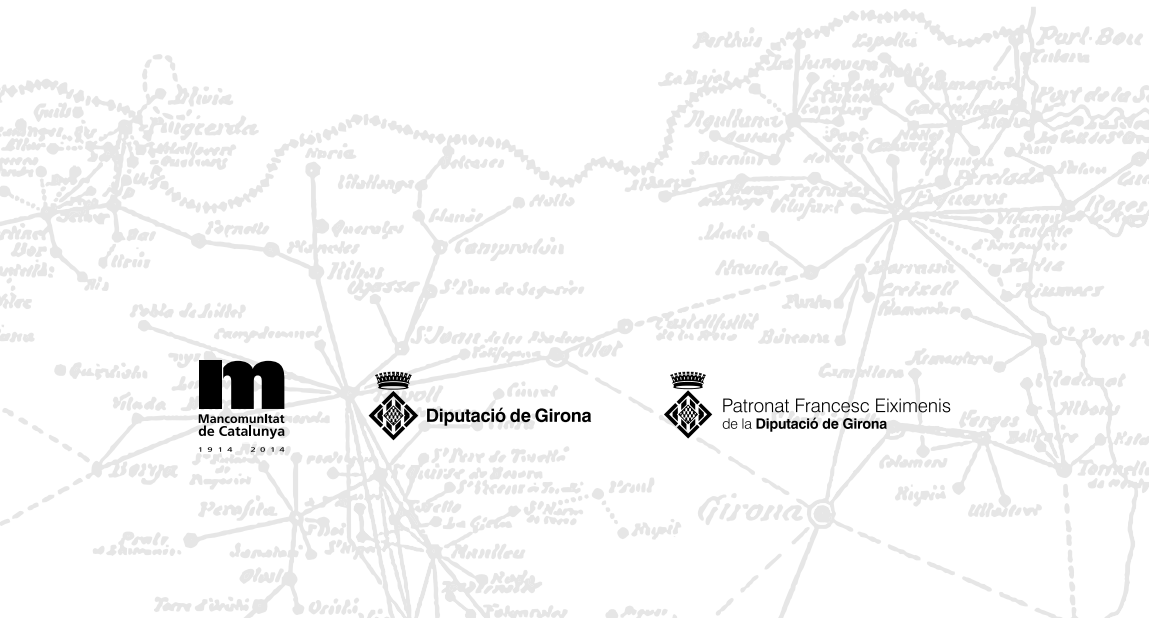

LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA A LES TERRES DE GIRONA

Material didàctic de l'exposició

Elaborat per Mònica Bosch, historiadora,
professora de secundària i col·laboradora de l'exposició

Diputació de Girona

Patronat Francisc Eiximenis
de la Diputació de Girona

Material didàctic de l'exposició «LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA A LES TERRES DE GIRONA»

INSTRUCCIONS PER AL PROFESSOR

Objectius

L'objectiu d'aquest material didàctic és ajudar els alumnes de batxillerat i d'ESO a identificar i comprendre, d'una forma reflexiva i crítica, les principals actuacions que va portar a terme la Mancomunitat a les comarques gironines, en relació amb el programa general d'actuacions que desenvolupà aquesta institució a tot Catalunya.

També es pretén facilitar que els alumnes estableixin relacions entre el seu present i l'obra i els projectes que la Mancomunitat endegà en un temps que els pot semblar molt llunyà i desconnectat de la seva realitat més immediata.

Competències que es desenvolupen

Es desenvolupen especialment les competències de l'ESO i el batxillerat que tenen a veure amb la comunicació (lingüística i audiovisual, artística i cultural), el coneixement i la interacció amb el món físic, la recerca i la gestió de la informació i la competència digital.

Nivells

Per la seva temàtica, l'exposició i aquest material didàctic es consideren especialment adaptats per a un públic de 4t d'ESO i batxillerat, si bé les activitats del plafó titulat «Comarcalisme i cartografia» i tot el bloc dedicat a les comunicacions poden ser també d'utilitat per complementar el programa de geografia de 3r d'ESO.

Metodologia de treball

Aquest material didàctic s'organitza en 6 blocs temàtics que cal treballar a partir de la lectura dels plafons que s'indiquen en cada cas:

- Bloc 1: Política i organització territorial
- Bloc 2: Comunicacions
- Bloc 3: Patrimoni
- Bloc 4: Cultura 1 (biblioteques)
- Bloc 5: Cultura 2 (educació)
- Bloc 6: Sanitat

La forma de treball que es proposa és la següent:

1. El professor fa una presentació breu (15-20 minuts) de l'exposició amb què dóna compte de quan i per què es va crear la Mancomunitat, així com dels principals àmbits en els quals aquesta desenvolupa la seva actuació.
2. Els alumnes es distribueixen en sis grups i cada grup treballa pel seu compte un bloc temàtic. Cada bloc indica quins plafons cal llegir o quins vídeos cal veure en cada cas. Abans de respondre a les preguntes sobre un plafó és important que els alumnes llegeixin el plafó sencer perquè sovint es plantegen qüestions que relacionen diverses informacions. Les activitats d'ampliació que es proposen estan pensades per ser realitzades fora de l'exposició, a casa o a l'aula.
3. Cada alumne entrega la feina realitzada.
4. A l'aula, mitjançant un document en PowerPoint, cada grup fa una presentació del seu bloc temàtic en què exposa les principals conclusions a què ha arribat a partir del treball realitzat. D'aquesta manera es reconstruirà a l'aula el contingut complet i aprofundit de tota l'exposició i els alumnes obtindran informació dels blocs que no han treballat directament.

I si no es pot acabar tota la feina en la visita a l'exposició?

Tota l'exposició es pot visitar virtualment i el contingut dels plafons es pot descarregar en format PDF a través del web de la Diputació de Girona:

http://www.ddgi.cat/exposicions/faces/expo_detail.jsp?exposicio=La+Mancomunitat+de+Catalunya+a+les+terres+de+Girona&id=1034

QÜESTIONARI PER A L'ESTUDIANT

BLOC 1: POLÍTICA I ORGANITZACIÓ TERRITORIAL

Plafó: La Mancomunitat de Catalunya a les terres de Girona

- La Mancomunitat va ser la primera experiència d'autogovern de la Catalunya contemporània i es va basar a mancomunar l'acció de les quatre diputacions provincials catalanes. Quina institució política continuà la seva obra? Tot i que acabà clausurada arran del cop d'estat de Primo de Rivera, et sembla que la seva existència i la seva obra fou important com a precedent? Per què?
- La frase «El que es pretenia era construir un país modern des d'una concepció nacional, i no pas regional» què creus que significa?

Plafó: Les ombres...

- El context internacional que marcà els primers anys d'existència de la Mancomunitat fou la Primera Guerra Mundial (1914-1918) o Gran Guerra, com fou anomenada pels contemporanis. Malgrat la neutralitat oficial declarada pel Govern espanyol, la societat catalana es dividí en diverses posicions respecte al conflicte. Quina posició enfront de la Primera Guerra Mundial criticava irònicament Prudenci Bertrana al seu article publicat a *Iberia* «No me hable V. de la guerra»? Quina posició defensava ell personalment?
- Quin intel·lectual signa l'article «The paths of peace» publicat a *Els Amics d'Europa*? Quina posició respecte a la guerra defensava aquesta publicació?
- Quin projecte per a Europa proposa el Segon Manifest del Comitè d'Amics de la Unitat Moral d'Europa?
- De la crisi de quin sector industrial, que afectava directament la població de Sant Feliu de Guíxols, parla l'article de *Ciutat Nova*? De quina manera estava afectant la guerra aquest sector industrial? Quina mena de mesures van prendre les autoritats polítiques i econòmiques per mirar de pal·liar la crisi del sector?
- Com es manifestà el malestar obrer a partir de 1917 i durant els anys vint?

Plafó: El president Agustí Riera Pau

- Llegeix la biografia d'Agustí Riera Pau, president de la Diputació de Girona durant el període de la Mancomunitat, i explica breument de quina forma la seva trajectòria està relacionada amb els següents períodes i temes de la història de Catalunya i de l'Estat espanyol:
 - a) El colonialisme:
 - b) La política del període de la Restauració borbònica:
 - c) El catalanisme polític:
 - d) La Mancomunitat de Catalunya:
 - e) La dictadura de Primo de Rivera:
 - f) La Guerra Civil:
- Quina va ser la clau de la gran estabilitat política de la Mancomunitat? La Lliga va haver de pactar només amb els partits dinàstics?

Activitats d'ampliació

- Busca informació sobre dos dels gironins citats al plafó «L'aportació humana» que van estar directament implicats en l'obra de la Mancomunitat i fixa't també en la trajectòria que van seguir posteriorment.
- De quin sexe són tots els personatges que apareixen als plafons «La Mancomunitat de Catalunya a les terres de Girona», «El president Agustí Riera Pau» i «L'aportació humana»? Exposa les diverses raons que poden explicar-ho.

Plafó: Comarcalisme i cartografia

- Quan s'establí la divisió provincial a Espanya?
- Per què el catalanisme polític estava en contra de la divisió provincial?
- Com veus, hi van haver projectes de divisió comarcal de Catalunya anteriors i posteriors al de Josep M. de Rivera i Juer. En quin període històric es va establir finalment la divisió comarcal a Catalunya? Quan es va eliminar? Quan es va reintroduir?

Imatge 1.
Mapa comarcal de la Generalitat republicana

Imatge 2.
Mapa comarcal actual

- Explica les principals diferències que observes entre els tres mapes (els dos que t'ofereim i el que trobaràs a l'exposició).
- Quina forma d'organització territorial té actualment Catalunya?
- Quina forma d'organització territorial preveu l'actual Estatut d'Autonomia de Catalunya? Està tota desplegada?
- Què en penses de l'actual organització territorial del Principat?
- Desplegaries o eliminaries algun àmbit d'organització territorial? Per què?

BLOC 2: COMUNICACIONS

Plafó: Vertebrar el territori

- De quina forma creus que la xarxa de carreteres i el ferrocarril ajuden a «vertebrar el territori»?
- Quins problemes devia comportar el fet que un poble no tingués una carretera en condicions? Podia influir, per exemple, en el seu despoblament?
- Quin defecte de disseny de la xarxa de carreteres i ferrocarrils secundaris critica Enric Prat de la Riba a la frase que encapçala el plafó? Quines conseqüències devia comportar? Per què succeïa això? De quina manera l'existència de la Mancomunitat podia representar una millora d'aquesta situació?
- Com has pogut llegir, la xarxa de carreteres veïnals de Catalunya presentava deficiències importants que només es van poder solucionar en part. Quants municipis gironins tenien déficits importants de carreteres abans (l'any 1910) i cap a finals (1919) del període?
- Observa el mapa del plafó. Tot i que bona part de les carreteres projectades no es van poder dur a terme, quines eren les característiques principals de la xarxa de carreteres projectada per la Mancomunitat? Per què?
- El període de la Mancomunitat coincidí amb l'inici de l'expansió de la motorització dels vehicles privats i de transport públic. Com influí això en el disseny i la millora de les carreteres?
- A quina mena de millores s'orientà la tasca de la Mancomunitat en les carreteres i camins de les comarques gironines?

Activitats d'ampliació

- Busca informació (any de creació i recorregut que feien) sobre les primeres companyies d'autobusos que van operar a les comarques gironines.
- Quines conseqüències de tot tipus van tenir la millora de les carreteres i la difusió dels vehicles de transport públic i privat, junt amb la xarxa de ferrocarril, en els primers decennis del segle XX (migracions, estímul, venda de productes, etc.)?
- Quin va ser el primer automòbil produït en sèrie? Quina empresa el produïa? Quina era la forma de producció que introduí el seu propietari? Se'n van arribar a vendre a Catalunya? El seu ús va ser generalitzat per a la major part de la societat catalana? Quan i quin model de cotxe va ser el primer automòbil que va posseir algú de la teva família (avi, besavi...)?
- Explica per què té tant de valor simbòlic, a Espanya i a Catalunya, el Seat 600.

Plafó: Comunicar en xarxa

- Com has vist en l'apartat anterior, la Mancomunitat tingué una especial cura per evitar l'aïllament del món rural, que s'estava agreujant d'ençà de les transformacions econòmiques del segle XIX. Per això, a més de construir carreteres locals va donar molta importància al fet que la xarxa telefònica arribés a tot arreu. Observa el mapa de comunicacions telefòniques de 1922 i compara les característiques de la xarxa telefònica de la Compañía Peninsular de Teléfonos (privada) amb les de la xarxa pública de telèfons de la Mancomunitat.
- Per què inicialment la xarxa telefònica a Catalunya era «urbana i inconnexa»?
- La Mancomunitat posà les bases d'una xarxa pública catalana de telèfons. Per què aquesta xarxa no va ser rendible?
- Quan es posà fi a la possible consolidació d'una xarxa pública catalana de telèfons? Quina companyia de telèfons es creà durant la dictadura de Primo de Rivera? Existeix encara avui dia?

Activitats d'ampliació

- L'any 1921 a Girona només hi havia 930 abonats a la línia telefònica. Pregunta quina persona va ser la primera de la teva família que va tenir telèfon a casa i quin any va ser.
- Quines conseqüències de tot tipus va tenir la difusió de la xarxa telefònica a Catalunya en els primers decennis del segle?
- Pregunta també qui de la teva família va ser el primer a tenir un aparell de ràdio i quin any aproximadament va ser.
- Busca informació sobre quan van aparèixer les primeres emissores de ràdio a Catalunya i en quin decenni es van començar a difondre els aparells de ràdio.
- Explica l'impacte de la ràdio en la difusió de la informació, en les noves formes de consum i en l'eclosió de la cultura de masses que es va viure als anys vint del segle passat.

BLOC 3: PATRIMONI

Plafó: Els camins de bast i el turisme muntanyenc

- A més de les carreteres veïnals, quina altra mena de camins van ser també objecte d'interès per part de la Mancomunitat? Quins objectius hi havia darrere la millora d'aquesta mena de camins?
- Quina mena d'actuacions es van fer en els camins de bast de Setcases a la Portella de Mantet i de Viladrau a Santa Fe del Montseny? Quins eren els objectius d'aquestes actuacions? Creus que el fet que a Viladrau hi hagués una colònia d'estiuejants influí d'alguna manera que s'arrangés el segon camí?
- De quina forma es relacionen l'excursionisme, el turisme de muntanya i la millora dels camins de bast?
- El corrent cultural i estètic, d'abast polític, que podem relacionar amb la Mancomunitat és l'anomenat *noucentisme*. Estèticament, el noucentisme significà un retorn a les arrels clàssiques (el passat grecoromà) i mediterrànies de Catalunya, el coneixement de les tradicions pròpies (folklorisme, regionalisme arquitectònic...), europeisme, ordre i classicisme. El centre irradiador de civilitat era la ciutat, i la natura —que serveix per elevar l'esperit— havia de ser domesticada per l'home per poder passejar-hi i practicar-hi activitats de lleure sense entrebancs. Quina relació creus que hi ha entre el noucentisme i la idea d'Eugeni d'Ors d'«omplir les muntanyes de camins»?

Activitats d'ampliació

- A finals del segle XIX, Catalunya fou pionera a l'Estat espanyol en l'aparició d'associacions excursionistes. Quina fou la primera associació excursionista que es creà a Catalunya? Quan es va crear el Centre Excursionista de Catalunya? Encara existeix? On té la seva seu?
- Quan es parla de l'excursionisme català de finals del segle XIX i les primeres dècades del segle XX, se sol qualificar d'excursionisme *científic* per distingir-lo de l'excursionisme merament esportiu. Per quins aspectes més s'interessava l'excursionisme *científic*? Quina relació hi havia entre aquests altres aspectes i el nacionalisme català?

Plafó: El Parc Nacional del Montseny

- El Parc Natural del Montseny es va fer realitat durant el període democràtic. Les arrels del projecte, però, vénen de més lluny i aspiraven a convertir-lo en Parc Nacional de Catalunya, a imitació dels parcs nacionals que s'estaven creant arreu del món. Quina mena de col·lectius impulsaren aquell projecte als anys vint del segle passat?

Quins van ser els motius principals que van decantar les opcions de fer el primer Parc Nacional de Catalunya al Montseny?

Classifica els objectius del projecte en els apartats següents:

- a) Conservació del medi natural:
- b) Conservació del patrimoni arquitectònic:
- c) Foment de l'excursionisme i del turisme de muntanya:
- d) Interès sanitari:
- e) Interès científic:

Activitats d'ampliació

- Quin va ser i quan es va crear el primer parc nacional del món?
- Per quins municipis s'estén l'actual Parc del Montseny?
- L'oficina actual del Parc Natural del Montseny està ubicada a la Masia Mariona. Aquest edifici és un exemple d'arquitectura noucentista. Busca'n alguna imatge i enganxa-la en el document. Quin arquitecte projectà la masia? Quin empresari, científic i mecenes de la ciència i la cultura catalanes la féu construir? Cita dos projectes que aquest mecenes ajudés a finançar. Intenta esbrinar si aquest personatge va morir a Catalunya o no i quin any va haver de marxar i per què.

Plafó: Els monuments: conservar o restaurar

El director del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Mancomunitat era contrari a la idea d'unitat d'estil (d'inspiració violetiana), que tanta influència havia tingut a l'Europa del segle XIX. Segons aquell principi, els monuments havien de ser retornats al seu estil originari, i per això calia eliminar-ne els afegits que s'hi haguessin fet en períodes posteriors i, si calia, refer elements a imitació de l'estil primigeni sense que aquests es poguessin distingir de les parts originals. En contra d'aquest criteri, Martorell defensava que calia respectar l'evolució històrica dels edificis, no privilegiar uns períodes sobre uns altres i revalorar estils artístics com l'art barroc, tan menystingut fins aleshores i molt del gust dels noucentistes.

- Llegeix els textos següents:

«¡Oh... la unitat dels estils!

És una de tantes preocupacions, una d'aquelles idees estètiques, arrelades en la consciència social, que cal arrencar, substituir amb nous principis. Els estils diferents no harmonitzen; idea destructora, idea que fa desaparèixer sovint belles obres del passat, després d'haver-ne destruït en nombre infinit.»

Jeroni MARTORELL I TERRATS. «¡Oh... la unitat dels estils!». *Pàgina Artística de La Veu de Catalunya, 24 de febrer de 1910.*

- Quins perills creu l'autor que representa la idea d'unitat d'estil per a la conservació del patrimoni històric?

«Hi ha hagut un temps en què les obres d'art barroc eren menyspreades; encara avui molta gent endarrerida diu que són de mal gust, que cal destruir-les. I s'han cremat molts superbs altars barrocs per substituir-los amb altars moderns, raquítics, esquistos, sense estil ni caràcter. Com si les obres de l'art barroc no fossin revelació de l'esperit social d'una època històrica! Com si l'art del segle XVII i part del XVIII, a excepció de tot altre temps, no tingués interès!»

Jeroni MARTORELL I TERRATS. «L'art barroch i l'altar de l'iglesia parroquial de Terrassa». *Pàgina Artística de La Veu de Catalunya, 25 de gener de 1912.*

- Amb quins arguments Martorell defensa la necessitat de conservar els elements d'art barroc? Hi estàs d'acord?
- Martorell pensava que la millor garantia per assegurar la conservació dels edificis històrics era reutilitzar-los per a noves funcions. Creus que tenia raó? Per què? Quines dues intervencions del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments a les comarques gironines van seguir aquest criteri? Coneixes algun edifici de la teva població que també pogués ser un exemple d'aquesta idea? Creus que hi ha algun edifici a la teva localitat amb valor històric que avui dia està abandonat i que podria salvar-se de la ruïna si se li donés algun altre ús? Quin? A quin ús el dedicaries?
- Escolta el vídeo sobre Empúries. Quins motius diversos creus que van influir en el fet que l'arrencada definitiva de les excavacions es produís el 1908? Quin valor simbòlic es va donar a les ruïnes? Per què?

Activitats d'ampliació

- Jeroni Martorell també defensava que no s'havien de fer afegits en els edificis si no eren

imprescindibles i que, en cas de fer-n'hi, s'havien de distingir clarament de les parts antigues. Busca un monument de la teva localitat que estigui restaurat segons els criteris que defensava Martorell, fes-li una fotografia, enganxa-la en el document i explica de quina manera segueix aquells criteris.

- Per quins motius creus que Martorell era tan sensible a la necessitat que hi hagués una legislació que impedís l'exportació d'obres d'art? Busca per Internet informació sobre el museu The Cloisters, que forma part del Metropolitan Museum of Art de Nova York, i després respon a la pregunta.
- Si bé després de la Segona Guerra Mundial la UNESCO ja va elaborar una normativa internacional per impedir l'exportació il·legal d'obres d'art, creus que aquest problema ja no existeix? En quina mena de contextos creus que es fa més important? Fes una cerca per Internet per saber què va passar, per exemple, amb moltes obres d'art durant la guerra de l'Iraq.
- L'escultura del déu Asclepi trobada a Empúries també es va dotar d'un fort simbolisme, el mateix que es donava a les ruïnes. Per això va ser motiu de disputa, encara no fa gaires anys, entre la seu d'Empúries del Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC) i el MAC amb seu a Barcelona. Quin dels dos museus posseeix avui dia la peça original? L'altre museu ara en conserva una reproducció gairebé idèntica. Pot ser que això indiqui que encara segueix tenint un alt valor simbòlic? Busca informació sobre les dues escultures del déu Asclepi, l'antiga i la còpia (quan i on van ser elaborades, amb quin material, etc.)

Plafó: Arquitectura i construcció de país

- El principal representant gironí de l'arquitectura noucentista durant el període de la Mancomunitat fou Rafael Masó. A quina altra activitat es dedicà aquest arquitecte a més de projectar edificis?
- Digues el nom d'un edifici que Masó projectés i s'arribés a construir durant el període de la Mancomunitat i un que en el mateix període no passés de la fase de projecte.
- Què projectà fer Masó a l'antic palau dels Agullana de la ciutat de Girona per tal d'assegurar la conservació de l'edifici? Quin reconegut historiador i crític d'art barceloní defensà la proposta de Masó a la premsa gironina? Qui més donà suport a la proposta de Masó (repassa les imatges del plafó «Els monuments: conservar o restaurar»)? Es va arribar a realitzar el projecte? Quin antic convent allotja actualment la Diputació de Girona?
- Quina conseqüència va tenir per a Masó el seu compromís amb el catalanisme?

BLOC 4: CULTURA 1 (BIBLIOTEQUES)

Plafó: La lectura, un servei públic

- Dintre del programa de renovació cultural de Catalunya que, seguint l'ideari noucentista, es va proposar la Mancomunitat, el foment de la cultura i l'educació eren fonamentals. Per això va impulsar la creació d'una xarxa de biblioteques populars i també va fomentar la millor xarxa d'edificis escolars, política que continuà després la Generalitat republicana. Quina era la principal funció de les biblioteques populars?
- Quina biblioteca de Barcelona havia de fer les funcions de biblioteca central de la xarxa de biblioteques populars de Catalunya?
- A través de quin col·lectiu es preveia fer arribar el préstec de llibres als pobles sense biblioteca pública?
- Tenint en compte que als anys vint del segle passat gairebé la meitat de la població era analfabeta, quina importància creus que devia tenir la creació de les biblioteques populars? No obstant això, se'n van arribar a inaugurar gaires a la comarques gironines?
- A quin tipus de públics s'orientaven les biblioteques populars?
- A la sala de lectura de la imatge que apareix al plafó i a la fotografia de la inauguració de la Biblioteca Popular d'Olot, apareixen persones dels dos sexes? De quina classe social et sembla que són? Creus que això pot ser un indicatiu que en aquella època hi havia una demanda de cultura també entre els sectors populars?
- La Mancomunitat també es preocupà de formar un cos professionalitzat de persones que s'encarreguessin del servei bibliotecari. Com s'anomenà l'escola superior que es fundà el 1915 amb aquesta finalitat?
- La professió de tenir cura d'una biblioteca, per tant, es va preveure en els seus orígens com una ocupació específicament femenina. Per què devia ser? Hi estàs d'acord?
- Quin perfil sociològic tenien les bibliotecàries en aquella època? La bibliotecària que apareix a la fotografia del plafó, Concepció Geronès, tenia aquest perfil?
- Segons la cita que encapçala el plafó, quines qualitats havien de tenir les bibliotecàries a parer d'Eugeni d'Ors?
- El personal de les biblioteques, de quin sexe és majoritàriament avui dia?
- Estaven sempre d'acord les bibliotecàries amb el que llegien els usuaris de la biblioteca? De què es queixaven? Quina mena de lectures volien fomentar?

- Escolta el vídeo sobre el testimoni de les tres setmanes de pràctiques com a bibliotecària que va fer Rosa Leveroni a la Biblioteca Popular de Figueres l'any 1933. Segons el seu testimoni, et sembla que aquesta biblioteca tenia molts o pocs usuaris? Quins dies de la setmana tenia més afluència de públic i quins menys?
- La Biblioteca Popular de Figueres donava servei únicament als figuerencs? A quins altres lectors deixava llibres? Per quins mitjans? Quina relació tenia la biblioteca d'Espolla amb la de Figueres? Qui es feia càrrec de la biblioteca d'Espolla? Era activa la biblioteca d'Espolla?
- A través de quins diferents mitjans obtenia els seus fons de llibres i revistes la biblioteca de Figueres?
- Amb quin idioma estan escrits els llibres i revistes que cita la bibliotecària?
- A quines feines es dedica Rosa Leveroni com a bibliotecària durant les seves pràctiques?
- Anota les preferències de lectura que, segons el seu testimoni, tenien els col·lectius següents:
 - a) Els homes:
 - b) Les dones:
 - c) Els joves:
- La bibliotecària critica els hàbits de lectura d'algun d'aquests col·lectius? Quin? Per què?
- De quina forma creu que la biblioteca pot ajudar a modificar els hàbits de lectura dels usuaris?
- Quina lectura intenta promoure durant la seva estada a Figueres? De quina manera?
- Quins comportaments d'alguns usuaris denoten que no estaven habituats a l'ús d'un servei modern de biblioteca?
- Té un bon record de l'Escola de Bibliotecàries? Quina relació té amb Jordi Rubió i Balaguer, director d'aquella escola?

Activitats d'ampliació

- Quins són els orígens de la Biblioteca de Catalunya?
- Qui en fou el director entre 1913 i 1939?
- On té la seva seu actualment? Quan es traslladà a aquest edifici?
- La Llei de biblioteques de 1981 la configurarà com a la Biblioteca Nacional de Catalunya.

- Quines funcions compleix actualment la Biblioteca de Catalunya?
- Fes una llista de totes les biblioteques d'accés públic que actualment existeixen a la població on vius.

Plafó: Temples de cultura

- El corrent cultural i estètic, d'abast polític, que podem relacionar amb la Mancomunitat és l'anomenat *noucentisme*. Estèticament, el noucentisme significà un retorn a les arrels clàssiques (el passat grecoromà) i mediterrànies de Catalunya. A més de criteris de funcionalitat, el disseny de l'edifici d'una biblioteca popular també tenia elements de caràcter simbòlic. Quins estils antics agafaven com a model els arquitectes a l'hora de projectar una biblioteca popular?
- Per què a l'època de la Mancomunitat les biblioteques es dissenyaven imitant temples?

Activitats d'ampliació

- Actualment es conserven els edificis de les biblioteques creades per la Mancomunitat a Olot i Figueres?
- Quina va ser la primera biblioteca popular creada a Catalunya per la Mancomunitat? Se'n conserva encara l'edifici? Busca'n una imatge i enganxa-la en el document. Et recorda alguna altra biblioteca? L'edifici funciona encara avui dia com a biblioteca?
- Creus que s'haurien de conservar aquesta mena d'edificis històrics? Per què?
- El disseny de la biblioteca també donava molta importància al jardí. Busca informació sobre el corrent de la «ciutat jardí»: en què consistia? On s'originà?

BLOC 5: CULTURA 2 (EDUCACIÓ)

Plafó: Dignificar l'educació

- Dintre del programa de renovació cultural de Catalunya que, seguint l'ideari noucentista, es va proposar la Mancomunitat, el foment de la cultura i l'educació eren fonamentals. Per això va impulsar la creació d'una xarxa de biblioteques populars i va fomentar la millor xarxa d'edificis escolars, política que continuà després la Generalitat republicana. Als anys vint del segle passat gairebé la meitat de la població era analfabeta. Quina era la problemàtica que presentaven, a més, molts edificis escolars l'any 1914? Com intentà abordar aquest problema la Mancomunitat?
- Quines característiques havien de tenir les «escoles model»?
- Per quins motius es decidí que, a les comarques gironines, l'escola model es construís a Palau-saverdera?
- Mirant els plànols i les imatges de l'escola, quins elements et sembla que la feien digna de ser una «escola model»?
- Els nois i les noies estudiaven junts (observa el plànol de l'escola)? Estudiaven exactament el mateix? Per a què havia de servir la pèrgola? Avui dia s'ensenyava exactament el mateix als nens i a les nenes?
- El corrent cultural i estètic, d'abast polític, que podem relacionar amb la Mancomunitat és l'anomenat *noucentisme*. Estèticament, el noucentisme significà un retorn a les arrels clàssiques (el passat grecoromà) i mediterrànies de Catalunya. En el terreny arquitectònic, el noucentisme partí del coneixement de les tradicions constructives pròpies —l'estudi de les tècniques i els elements de l'arquitectura tradicional catalana— i les posà al dia (regionalisme arquitectònic). Per què l'escola de Palau-saverdera és un exemple d'arquitectura noucentista?
- Quins elements del seu disseny et recorden una masia?
- Agafar com a model arquitectònic una masia, tenia algun sentit simbòlic?
- De quina manera podem relacionar l'arquitectura noucentista amb el catalanisme polític?

Activitats d'ampliació

- L'obra de la Mancomunitat fou continuada, més tard, per la Generalitat republicana. Digues el nom d'una escola de les comarques gironines que fos inaugurada durant el període de la Segona República.
- Busca informació per esbrinar des de quin any a Catalunya s'ensenyava el mateix als nens i a les nenes.

Plafó: Impulsar l'extensió cultural

- Envers quins sectors de la societat s'orientava principalment la tasca de la Comissió d'Educació General de la Mancomunitat?
- Quina fou l'activitat més reeixida que portà a terme aquesta Comissió?
- Quins problemes es mirava de pal·liar a través del Servei de Conferències Populars?
- Quantes conferències es realitzaren a les comarques gironines? Es realitzaren només en ciutats o també en pobles petits? Quantes persones les van escoltar?
- Quina fou la temàtica més habitual de les xerrades? Quina mena de problemes sanitaris s'abordaven?
- Tenint en compte els índexs tan elevats d'analfabetisme que hi havia entre la població adulta (més alts encara en el cas de les dones que en els homes), et sembla que el recurs de les conferències era un bon mètode per reduir la mortalitat infantil?
- En contextos de fort analfabetisme, es fa servir encara avui dia el mètode de les xerrades per donar informació sanitària? Pots posar-ne algun exemple?
- Quins altres temes es tractaven a les conferències a part dels sanitaris?
- De tots els conferenciants que apareixen citats, quants eren dones? Quines raons creus que poden explicar-ho?
- Quin paper tenien els cartells publicitaris en les campanyes de conscienciació? Comenta el cartell «Guerra a les mosques!» des d'un punt de vista estètic i de contingut.
- Quins orfeons de les comarques gironines s'integraren en la Germanor d'Orfeons de Catalunya impulsada per la Mancomunitat?

Activitats d'ampliació

- El fet que els orfeons estiguessin integrats per sectors populars era nou a Catalunya? Quan havia aparegut al Principat aquest fenomen? Quin significat social i polític va tenir?

Plafó: Els «solitaris»: noucentisme al territori

- Qui eren els «solitaris»?
- A quin tipus d'activitats es van dedicar?
- Quantes «solitàries» hi ha citades en el plafó?

Activitats d'ampliació

- Busca informació sobre dos dels personatges (un home i una dona) citats en el plafó «Impulsar l'extensió cultural» o en el plafó «Els “solitaris”: noucentisme al territori» i elabora un breu resum de la trajectòria de cadascun d'ells.

Plafó: La protecció de l'agricultura

- Quines actuacions impulsà l'Escola Superior d'Agricultura per fomentar la modernització de l'agricultura a les terres gironines?
- De què tractaven els cursets que es cursaven? Creus que els temes tractats tenien a veure amb l'especialització i el potencial propis del territori on es realitzaven les lliçons?
- Quin objectiu tenia l'organització de concursos de bestiar? De quin tipus de bestiar se'n van organitzar?

BLOC 6: SANITAT

Plafó: Els hospitals i el manicomi de Salt

- Quins foren els àmbits sanitaris en els quals la Mancomunitat centrà la seva prioritat?
- De quina manera la Mancomunitat facilità que a Catalunya arribessin les tendències europees més modernes en el camp de l'assistència sanitària i en els edificis hospitalaris?
- Quina dedicació havia de tenir el manicomi de Salt segons el projecte de Tomàs Busquet? Quina mena de malalts hi acabà havent?
- Quin arquitecte realitzà el projecte de remodelació del vell psiquiàtric de Salt?
- El corrent cultural i estètic, d'abast polític, que podem relacionar amb la Mancomunitat és l'anomenat *noucentisme*. Estèticament, el noucentisme significà un retorn a les arrels clàssiques (el passat grecoromà) i mediterrànies de Catalunya. En el terreny arquitectònic, el noucentisme partí del coneixement de les tradicions constructives pròpies —l'estudi de les tècniques i els elements de l'arquitectura tradicional catalana—, les posà al dia (regionalisme arquitectònic), i incorporà també elements de l'arquitectura barroca. Quins elements dels pavellons del manicomi de Salt et recorden una masia? Quins l'arquitectura barroca?
- Et sembla que el nou edifici devia dignificar l'assistència als malalts mentals?
- Quin tipus de millores reberen altres equipaments sanitaris i assistencials de les comarques gironines (com l'hospici, l'Hospital de Santa Caterina i alguns hospitals comarcals)?
- On estava ubicat l'antic hospici de Girona? Quina és la funció actual d'aquest edifici?

Plafó: Sanejament i progrés urbà

- Si bé l'higienisme, com a corrent que pretenia fomentar la millora de les condicions sanitàries del territori, es desenvolupà ja a partir del segle XVIII, a principis del segle XX moltes poblacions catalanes encara patien greus problemes de salubritat. Fes una llista dels que apareixen citats en aquest plafó.
- Quina classe social patia més aquests problemes?
- Per què et sembla que aquesta classe, com afirmava Ricard Giralt Casadesús, era la que «rendeix major tribut a la mort, i no solzament això, sinó que també és la que viu menys anys»?

- Quina mena de millores intentaren dur a terme els ajuntaments per sanejar els nuclis urbans?
- Quin fou el nou i emblemàtic espai urbà que aparegué a Figueres com a conseqüència de les obres de sanejament de la ciutat? Quin arquitecte dissenyà la remodelació d'aquest espai urbà a la segona dècada del segle XX?
- Digues quins elements de la Rambla i del monument a Narcís Monturiol de Figueres són propis de l'estil noucentista.

Activitats d'ampliació

- Busca informació sobre l'escultor noucentista Enric Casanovas, fes-ne un breu resum i enganxa en el document les imatges de dues escultures seves.

EXPOSICIÓ ITINERANT

LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA A LES TERRES DE GIRONA

Diputació de Girona

Patronat Francesc Eiximenis
de la Diputació de Girona

IDEA I REALITZACIÓ
Diputació de Girona

COMISSARIAT
Joaquim M. Puigvert
Narcís Figueras

TEXTOS
Jordi Bohigas
Mònica Bosch
Pere Bosch
Xavier Carmaniu
Xavier Castanyer
Jordi Falgàs
Narcís Figueras
Maximiliano Fuentes
Carles Gorini
Rosa Maria Gil
Joaquim M. Puigvert
Andreu Pujol
Enric Pujol

DOCUMENTACIÓ
Mireia Costa-Pau / Secretaria Tècnica del Patronat Francesc Eiximenis
Maite Serrats / Secretaria Tècnica del Patronat Francesc Eiximenis

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC
Oficina de Serveis Lingüístics de la Diputació de Girona

DISSENY
Xavier Roqueta / Oficina de Difusió de la Diputació de Girona

FOTOGRAFIA
Carme Gotarde Camps
Eddy Kelele
Florenci Crivillé
Foto Lux
Frederic Ballell
Jordi Puig
Martí Artalejo
Valentí Fargnoli
Narcís Vicens
Martín Gallego

AUDIOVISUALS
D'Pol Media

LOCUCIÓ
Cristina Cervià
Francesc Ten

PRODUCCIÓ EXECUTIVA
Oficina de Difusió de la Diputació de Girona

PRODUCCIÓ
Artesans de la fusta SCCL
La Digital
Raig Instal·lacions SL

DIRECCIÓ DEL PROJECTE
Patronat Francesc Eiximenis
Oficina de Difusió de la Diputació de Girona

